

Europeisk regnskapsregulering i endring:

Hva Norge bør gjøre etter vedtaket av IFRS for SMEs

Artikkelen er forfattet av:

Statsautorisert revisor og dr. juris
Hans R. Schwencke
Professor ved Handelshøyskolen
BI og rådgiver i BDO Noraudit

Et av formålene med **artikkelen er å gi synspunkter** på om IFRS for SMEs bør innføres i Norge og eventuelt på hvilken **måte dette bør skje retts-teknisk. Antagelig vil det** uansett ikke være aktuelt å innføre IFRS for SMEs i **Norge før tidligst i 2013.**

Regnskapsreguleringen i Norge er igjen i støpeskjeen! Bakgrunnen for dette er først og fremst at IASB i juli 2009 vedtok et regnskapsregelverk for små og mellomstore foretak (IFRS for SMEs). Synspunkter på innføring av standarden i Norge er fremmet i artikler i Revisjon og Regnskap nr. 6 og nr. 7 i 2009.

Innføring av IFRS for SMEs i Norge krever ikke en eksplisitt EU-godkjenning slik som tilfellet er for IFRS-er som skal gjelde for børsnoterte foretak. Fordi det finnes en forskriftshjemmel i regnskapslovens § 3–9, er det antakelig heller ikke nødvendig å gjennomføre lovendringer i regnskapsloven for å kunne tillate eller kreve at IFRS for SMEs anvendes. En annen sak er at det kan være hensiktsmessig å gjennomføre slike lovendringer. Et av formålene med denne artikkelen er å gi synspunkter på om IFRS

for SMEs bør innføres i Norge og eventuelt på hvilken måte dette bør skje retts-teknisk.

EU-kommisjonen har iverksatt en prosess som tar sikte på å modernisere selskapsrettsdirektivene på regnskapsområdet. Disse direktivene fra 1978 og 1983 er fortsatt det EU-rettslige grunnlaget for vår regnskapslov av 17. juli 1998. Direktivene må endres dersom det skal være aktuelt å la de minste aksjeselskapene («mikroselskapene») benytte skatteregler ved avleggelsen av årsregnskapet i fremtiden. Forslag til slike «skatteregnskapsregler» er fremmet av Den norske Revisorforening (DnR), jf. brosjyren «Reelle forenklinger for de minste foretakene» (jf. revisorforeningen.no, nyheter av 9. mai 2009).

Artikkelen gir enkelte synspunkter på DnRs forslag og drøfter også om regnskapsreglene for små aksjeselskaper (de som er større enn mikroaksjeselskapene) bør endres.

Bør IFRS for SMEs innføres i Norge?

IASB brukte fem år fra et diskusjonsnotat om regnskapsregler om IFRS for SMEs ble offentliggjort i 2004 til en endelig standard ble vedtatt i juli 2009.

Mange studenter på Handelshøyskolen BI har under prosessen med standarden gjennomført studier om IFRS for SMEs. De fleste studiene viste at det var noe lav interesse for prosjektet i det norske regnskapsmiljøet i prosjektperioden. For øvrig var studentene i sine konklusjoner generelt positive til at IFRS for SMEs burde kunne benyttes i Norge i stedet for regnskapslovens regler. Unntaket var «forenklingen» av IAS 39 om finansielle instrumenter, som ble oppfattet som altfor vanskelig for mellomstore foretak.

Etter at standarden ble vedtatt, har den norske interessen for IFRS for SMEs naturlig nok tatt seg betydelig opp. Det er bl.a. igangsatt et utredningsarbeid om saken i regi av Norsk RegnskapsStiftelse. I sin artikkel i Revisjon og Regnskap nr. 6/2009 beskriver dessuten fagavdelingen i KPMG regelverket, og gir også en oversikt over de viktigste forskjellene sammenlignet med full IFRS. Artikkelen avsluttes på følgende måte:

«Avgjørelsen om det skal åpnes for bruk av *IFRS for SMEs* er langt på vei en skjønnsmessig avgjørelse. Vi mener standarden bør aksepteres i Norge.»

Dr. oecon. Steinar Sars Kvifte fra Ernst & Young trekker foreløpig ingen konklusjoner på tilsvarende måte som fagavdelingen i KPMG. Han uttrykker bl.a. at det er

«...usikkert om NRS og regulerende myndigheter kan komme til at IFRS SME er tilpasset behovene til øvrige foretak.»

For å kunne vurdere om IFRS for SMEs bør innføres i Norge, kan det være av interesse å kjenne til de viktigste forskjellene sammenlignet med de ordinære reglene i regnskapsloven/god regnskaps-skikk (NGAAP). Nytteverdien av slike kunnskaper er imidlertid noe begrenset fordi IASB har forpliktet seg til å gjennomføre betydelige endringer i «full IFRS» på sentrale områder i løpet av de kommende 2–3 årene. Endringer må forventes å bli vedtatt på områder som leasing, inntektsføring, finansielle instrumenter og presentasjon av regnskaper. Disse endringene kommer ganske sikkert til å gi konsekvensendringer for IFRS for SMEs innen 2012, og temaene er derfor ikke tatt med i oversikten nedenfor.

Enkelte viktige *forskjeller* mellom IFRS for SMEs og regnskapslovens regler («NGAAP»). Referanser er gitt til en del bestemmelser i IFRS for SMEs.

1. IFRS for SMEs inneholder vesentlig færre notekrav enn «Full IFRS» (90 % reduksjon), men likevel er det mulig at notekravene er litt mer omfattende enn under NGAAP.
2. Det er forbud under IFRS for SMEs mot balanseføring av forsknings- og utviklingsutgifter (FOU), jf. rskl. § 5–6. (kap. 18.14)
3. «Negativ goodwill» inntektsføres straks under IFRS for SMEs (19.24.b).
4. Goodwill kan under IFRS for SMEs ikke innregnes som et resultat av transaksjoner med minoritetsinteresser (22.19)
5. «Full goodwill-metode» ikke tillatt under IFRS for SMEs (19.22).
6. Det er forbud under IFRS for SMEs mot bruk av bruttometoden for felleskontrollerte selskaper (15).
7. Andel i TS kan måles til kost, EK-metoden eller virkelig verdi (14). Dette gir større fleksibilitet enn i Norge.
8. Utbytte kan ikke gjeldsføres før beslutningen fattes under IFRS for SMEs; tilsvarende kan ikke utbytte fra andre selskaper inntektsføres før beslutningen er fattet.
9. Morselskapet i et konsern kan i sitt selskapsregnskap under IFRS for SMEs ikke anvende egenkapitalmetoden ved investering i et datterselskap/tilknyttet selskap/felleskontrollert virksomhet. Selskapet må velge mellom kostmetoden og virkelig verdi, jf. 9.26 b).
10. Investeringseiendommer skal måles til virkelig verdi dersom verdien kan fastsettes på en pålitelig måte, jf. 16.7.
11. Estimatavik skal regnskapsføres (28.24). Årlig beregning av pensjonsforpliktelser kan utelates, og forenkling kan gjøres under bestemte forutsetninger (jf. 28.19 og 28.20, jf. også 28.41 c) og d).
12. Inntektsføring av offentlig støtte basert på sammenstilling tillates ikke under IFRS for SMEs (24.4).
13. Lånekostnader kan ikke balanseføres på eiendeler, 25.2.
14. Intet skille mellom behandling av utbytte opptjent før eller etter anskaffelseskost når kostmetoden anvendes.
15. Måling av aksjebasert betaling kan i noe større utstrekning baseres på ledelsens skjønn, 26.10.
16. Beholdninger av mineraler kan, og biologiske eiendeler skal måles til virkelig verdi dersom denne kan fastsettes på pålitelig måte (13.3 og 34.2).

Oversikten ovenfor indikerer etter min oppfatning at IFRS for SMEs kan anses som forenklen/ kostnadsbesparende i forhold til regnskapslovens regler for «øvrige» foretak, iallfall når det gjelder innregning og måling. Notekravene er imidlertid noe mer omfattende under IFRS for SMEs. For øvrig antar jeg at foretakene vil synes at det er en fordel med en viss stabilitet i regnskapsregelverket, og under IFRS for SMEs legges det opp til revisjon av regelverket hvert tredje år.

Det er en rekke forskjellige argumenter for og imot innføring av IFRS for SMEs i Norge. Omleggingskostnadene til et nytt regnskapsystem antas å bli lave, og disse bør etter min oppfatning derfor ikke tillegges vekt.

Slik jeg ser det, bør et sentralt moment i vurderingen være tilpasningen til regelverket i andre europeiske land; harmoniserte regnskapsregler er åpenbart egnet til å styrke EUs indre marked.

I rapporten «The future of UK GAAP», som ble fremlagt en måned etter vedtaket i IASB, foreslo Accounting Standards Board (ASB) i Storbritannia å innføre regelverket fra 2012. Forslaget innebærer at UK GAAP (som ASB har utviklet!) skal legges på hyllen! Tilsvarende forslag er fremmet i Irland, og det er også positive holdninger til å benytte IFRS for SMEs i Nederland og Danmark. En rekke andre europeiske land vurderer for tiden å tillate regelverket.

I kontinentaleuropeiske land er det imidlertid en del skepsis til IFRS for SMEs. Dette er land som ikke har en lang tradisjon i å utforme nasjonale regnskapsstandarder, og som dessuten har en sterk forbindelse mellom regnskapsregler og skatteregler. Det er selsagt vanskelig å få gjennomført endringer i regnskapsreglene som i praksis innebærer en skjerping av beskatningen. Som kjent har vi fjernet et tilsvarende koblingssystem i Norge, og forskning viser at Norge kan være helt i front i Europa når det gjelder frikobling av regnskapsregler og skatteregler (Nobes and Schwencke 2006).

Et argument i favør av innføringen av det nye regelverket, er dagens ressursbruk ved nasjonal regelutvikling. Vi sparer betydelige ressurser ved å kunne implementere et internasjonalt regelverk i stedet for å utvikle reglene selv. Dette momentet har vært sterkt vektlagt av den europeiske revisororganisasjonen FEE i sin kommentar til innføring av IFRS for SMEs i Europa (pressemelding av 9. juli 2009).

Det har for øvrig vist seg at strategien til Norsk RegnskapsStiftelse (NRS) om å tilpasse seg IFRS innenfor regnskapslovens ramme, har vært ressurskrevende, og muligens har NRS funnet flere potensielle lovstridigheter i forhold til IFRS enn strengt tatt nødvendig, jf. også Innst. O. nr. 61 (1997–98) s. 24, der Finanskomiteen legger til grunn at de grunnleggende prinsippene bør fortolkes slik at de ikke forhindrer at «god regnskapsskikk» skal være i tråd med IFRS. NRS må likevel berømmes for en iherdig innsats for å tilpasse norske standarder til IFRS. Det er tvilsomt om det finnes noe annet europeisk land som nedlegger så mye arbeid for å tilpasse nasjonale regnskapsstandarder til IFRS.

Et argument som kan anføres mot IFRS for SMEs er at et slikt regelverk er for generelt til å kunne omfatte en del av det regelverket som i dag gjelder under NGAAP. Det kan derfor være aktuelt å gi kompletterende veiledninger i Norge på en del områder, f.eks. fusjoner og fisjoner.

Ut i fra en totalvurdering mener jeg at IFRS for SMEs bør legges til grunn i Norge istedenfor dagens regelverk. Tidspunkt og reguleringsalternativer er nærmere kommentert i avslutningen til artikkelen.

Modernisering av EUs regnskapsdirektiver (Forholdet til IFRS for SMEs og eventuelle skatteregnskapsregler for mikroselskaper)

En nødvendig forutsetning for innføring av IFRS for SMEs i Norge er at regelverket ikke er i strid med EUs regnskapsdirektiver (4. og 7. Selskapsrettsdirektiv fra 1978 og 1983). Dette har hittil ikke vært ansett som et vesentlig EU-rettslig problem i Norge; noe som vises ved at Finansdepartementet i forskrift av 21. januar 2008 vedtok forenklet anvendelse av internasjonale standarder («forenklet IFRS»). Innholdsmessig går denne forskriften lenger i å tilpasse seg full IFRS enn IFRS for SMEs. Forskriften er for øvrig antakelig enestående i sitt slag i Europa, og jeg synes nok at reglene etter hvert bør tilpasses regelverket i land det er naturlig å sammenligne seg med.

Dersom departementet likevel skulle anse direktivet som et problem i implementeringssammenheng, kan det være aktuelt å vente med lov/forskriftsvedtak til EU eksplisitt tar stilling til spørsmålet i den bebudede revisjonen av direktivene. Det er nylig gjennomført en høringsrunde for å

få frem synspunkter knyttet til en slik revisjon. Synspunktene ble publisert 21.10.2009 i en egen «Summary report» (http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/sme_accounting/review_directives_en.htm), og ønsker som fremkommer der er:

- Generelt moderniseringsbehov av direktivene
- Regulering av grunnleggende prinsipper ønskelig
- Ja til oppstillingsplaner
- Modernisering av målreglene
- Forenkling av notekrav
- Primærfokus småforetak
- De fleste ønsker tilpasning av direktivene mot IFRS for SMEs. Noen mener imidlertid at direktivene kan utformes som en motvekt mot IFRS, men at de da må være mindre fleksibelt utformet. Naturlig nok fremkom også en del synspunkter knyttet til om IFRS for SMEs er et hensiktsmessig regelverk i forhold til nasjonale skatte- og utbytteregler.

Det er interessant å konstatere at mange høringsinstanser ønsker å beholde regnskapsdirektivene i en modernisert form.

EU-kommisjonen har for øvrig tidligere foreslått å frita «mikroaksjeselskaper» fra plikten til å følge direktivene. Dersom dette forslaget blir vedtatt, står Norge fritt i å tillatte at skattereglene kan legges til grunn i regnskapsavleggelsen til disse selskapene. Selv om jeg antar at representanter for selskapenes kreditorer ikke vil støtte slike regler, kan et forenklingshensyn få gjennomslag. For egen del har jeg ingen vesentlige innvendinger til et slikt forslag når det gjelder våre aller minste aksjeselskaper.

Hva med små foretak?

Jeg har hittil drøftet hvilke regler mikroaksjeselskaper og mellomstore selskaper («øvrige») bør anvende i Norge i fremtiden. Den gruppen som da gjenstår, er små foretak; dvs. små foretak som ikke er så små at de kan anses som mikroaksjeselskaper.

Et spørsmål er om det er ønskelig å videreføre et regelverk tilsvarende NRS 8 – «God regnskapsskikk for små foretak» for denne gruppen, eller om IFRS for SMEs også kan anvendes for disse selskapene. Som kjent bygger NRS 8 på regnskapslovens system.

Utgangspunktet bør etter min mening være at regler som i *omfang* tilsvarende NRS 8 bør videreføres for små foretak. Min erfaring er imidlertid at dagens «tosporede» (IFRS og NGAAP) system ikke er

spesielt vellykket. Norsk regnskapsdebatt blir unødig «tosporet» ved at de resultatorienterte prinsippene i regnskapsloven skaper til dels forskjellige løsninger fra IFRS, og til dels regnskapsrettslig usikre løsninger sammenholdt med IFRS. Slik jeg ser det, bør det derfor vurderes om også små foretak kan anvende IFRS for SMEs, eventuelt med visse lettelser. Muligens kan en god løsning være å frita små foretak fra *notekravene* i IFRS for SMEs. Rettsteknisk kan imidlertid en slik løsning by på utfordringer.

Konklusjon og enkelte retts tekniske betraktninger

Med utgangspunkt i diskusjonen ovenfor mener jeg at norsk regnskapsregulering i fremtiden bør kunne skje etter følgende hovedlinjer:

SELSKAPS-STØRRELSE	REGNSKAPSREGEL-SYSTEM
Mikroaksjeselskaper	Skatteregnskap, jf. forslag fra DnR
Små aksjeselskaper	IFRS for SMEs med eventuelle forenklinger
Mellomstore selskaper	IFRS for SMEs
Børsnoterte foretak	Full IFRS

En regnskapsregulering langs disse linjene gir etter min oppfatning et velordnet reguleringsystem som bygger på IFRS, og som tar hensyn til en kost/nytte-betraktning. De konkrete løsningene med hensyn til beløpsgrenser etc. vil bl.a. være avhengig av hvorledes EU-retten blir utformet.

En mulig retts teknisk løsning er at de vesentligste delene av regnskapslovens kapittel 4–7 oppheves. Det legges da til grunn at regnskapsreglene for små og mellomstore foretak kan fastsettes i forskrifter (IFRS for SMEs med eventuelle forenklinger for små foretak).

IFRS for SMEs kan også vedtas som forskrifter *uten at* vesentlige endringer gjøres i regnskapsloven. I så fall må i IFRS for SMEs gjøres til et valgfritt regelverk i tillegg til dagens lov, og dette tror jeg ikke er hensiktsmessig.

En tredje mulighet er å gjennomføre lovendringer slik at IFRS for SMEs ikke er i strid med regnskapsloven. Dette er den samme løsningen som forventes gjennomført i Danmark. Under et slikt regime kan IFRS for SMEs gjennomføres som en

regnskapsstandard innenfor rammen av norsk lov. En slik regulering kan kanskje åpne for en noe mindre rigid fortolkning av IFRS for SMEs.

Fremtidig norsk regnskapsregulering fastsettes i en lov/forskriftsprosess hvor det må antas at Norsk RegnskapsStiftelse og komitéarbeidet i stiftelsens regi vil spille en sentral rolle. Fra finansdepartementets ståsted antar jeg at også forarbeidene til gjeldende lov vil ha en viss vekt. Det heter bl.a. i Ot. prp. nr. 39 (2004–2005) pkt. 3.1.5:

«Endelige SME-IFRS-standarder vil antakelig ikke kunne fastsettes før i 2006. Departementet anser at disse standardene kan være aktuelle å fastsette som forskrifter i medhold av den foreslåtte adgangen til å gi forskrifter om forenklet anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder. Det vil sikre internasjonal aksept og dessuten bidra til å begrense ressursbruken ved utviklingen av forskriftene. Både framdriften og innholdet av dette arbeidet er foreløpig usikkert. Forslaget legger derfor også til rette for å utvikle egne forskrifter om forenklet anvendelse av IFRS og til å gjøre særskilte tilpasninger innen rammen av EUs regnskapsdirektiver.»

IASB var tydeligvis optimistisk da de i 2004 la til grunn at IFRS for SMEs skulle være endelig fastsatt i 2006. Forsinkelsen ble altså på tre år. Men nå kan tiden være inne til å tilpasse lovgivningen eller forskrifter til IFRS for SMEs slik departementet anså som aktuelt i 2004/2005.

Tidspunktet for eventuell innføring av IFRS for SMEs i Norge, er det vanskelig å si noe bestemt om. Slik jeg ser det, kan det være naturlig å avvente følgende begivenheter før standarden vedtas og eventuelt oversettes for bruk i Norge:

- Vedtak om endringer i EUs regnskapsdirektiver
- Endelige beslutninger om tilpasning av regelverket i land som UK, Irland, Danmark og Nederland.
- Første revisjon av IFRS for SMEs (2012?)

Ut i fra dette er det neppe aktuelt å innføre IFRS for SMEs i Norge før tidligst i 2013.

Referanse

Nobes, C., and Hans R. Schwencke. 2006. Modelling the Links between Tax and Financial Reporting Links: A Longitudinal Examination of Norway over 30 Years up to IFRS. *European Accounting Review* 15 (1):63–87.